

Class-10

HINDI

GENERAL EDUCATION DEPARTMENT

SAMAGRA SHIKSHA KERALA

समग्र शिक्षा, केरल

हिंदी

कक्षा : X

इकाई 1

बीरबहूटी

हताशा से एक व्यक्ति बैठ गया था

टूटा पहिया

इकाई 2

आई एम क्लाम के बहाने

सबसे बड़ा शो मैंन

अनुक्रम

- डायरी
- पत्र
- बातचीत
- पटकथा
- आस्वादन टिप्पणी
- रपट
- वाक्य पिरामिड
- पोस्टर
- भाषाप्रयोग

डायरी

प्रसंग - 1

'बीरबहुती' कहानी का यह अंश पढ़ें।

एक दिन सुरेंद्रजी माटसाब ने बेला के बालों में पंजा फँसाया। पर शायद जिस गलती को पाकर वे उसके बाल पकड़कर फेंकनेवाले थे, वह गलती थी ही नहीं। उन्होंने बेला को छोड़ दिया।

മുക്കളിൽ തന്നിട്ടുള്ള പാഠഭാഗം എല്ലാവരും വായിച്ചല്ലോ? ഈ സന്ദർഭത്തിൽ നിന്നും ഇങ്ങനെ ഒരു ചോദ്യം നോക്കിയാലോ .

प्रश्न - 1

बेला की कॉपी में गलती पाकर गणित के माटसाब सुरेंद्रजी ने उसके बालों में पंजा फँसाया। लेकिन वह गलती ही नहीं थी। बेला की उस दिन की डायरी लिखें।

ഒരു ഡയറി എഴുതുമ്പോൾ എന്തെല്ലാം ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടതുണ്ട് ?

- തീയതി വേണം.
- പ്രത്യേക അനുഭവം സൂചിപ്പിക്കണം.
- അപ്പോഴത്തെ അവസ്ഥ എന്തായിരുന്നു എന്ന് സൂചിപ്പിക്കണം.
- സന്ദർഭത്തിനനുസരിച്ച് ആത്മനിഷ്ഠമായ ഭാഷ ഉപയോഗിക്കണം.
- സംക്ഷിപ്തരൂപത്തിൽ ആയിരിക്കണം .

- ◆ ഏതെങ്കിലും ഒരു തീയതി കൊടുക്കാം, ഉദാഹരണമായി
- ◆ പ്രത്യേക അനുഭവം എന്താണ് ?
- ◆ ബേലയുടെ അപ്പോഴത്തെ അവസ്ഥ എന്താണ് ?
- ◆ ഇതൊക്കെ ആരുടെ മുൻപിൽ വെച്ചാണ് നടക്കുന്നത് ?
- ◆ അപ്പോൾ അവൾക്ക് എന്താണ് അനുഭവപ്പെട്ടത് ?
- ◆ ബേലയുടെ ഭാഗത്ത് തെറ്റുണ്ടായിരുന്നോ?
- ◆ അത് മനസ്സിലാക്കിയിട്ട് അധ്യാപകൻ എന്ത് ചെയ്തു ?
- ◆ ബേല ഇൗശ്വരനോട് നന്ദി പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടായിരുന്നോ ?

- 12 जून 1981
- माटसाब ने बालों में पंजा फँसाया।
- भयभीत होकर काँप रही थी।
- अपने दिली दोस्त साहिल के सामने।
- शर्मिंदा महसूस कर रही थी।
- बेला की ओर से कोई गलती नहीं थी।
- अपनी जगह पर बैठने को कहा।
- हे भगवान! आपकी कृपा।

ഇനി നമുക്ക് ബേലയുടെ ഡയറി എഴുതിയാലോ .

ഒരു കുട്ടി എഴുതിയ ഡയറി നോക്കൂ...

12 ജൂൺ 1981

आज का दिन बहुत ही बुरा था। कॉपी जाँचते समय हमारे गणित के माटसाब ने मेरे बालों में पंजा फँसाया। गलती न पाकर उन्होंने मुझे छोड़ दिया। लेकिन मेरी कॉपी को मेरे बैठने की जगह पर फेंक दिया। उस समय मैं भयभीत होकर काँप रही थी। हे भगवान! आपकी कृपा से उन्होंने मुझे छोड़ दिया। ये सब साहिल के सामने हुई थीं। इसलिए मैं शर्मिदा थी। मैं उससे नज़र नहीं मिला पाई।

ചുവടെ തന്നിട്ടുള്ള സൂചകങ്ങൾ വച്ചുകൊണ്ട് ഈ ഡയറി ഒന്നു വിലയിരുത്തിനോക്കൂ.

- തിथി
- खास अनुभव
- प्रसंगानुकूल आत्मनिष्ठ शैली/भाषा
- संक्षिप्तता

ആവശ്യമായ കൂട്ടിച്ചേർക്കലുകൾ വരുത്തി ഈ ഡയറി നോട്ട് ബുക്കിൽ എഴുതൂ...
ഇനി നമുക്ക് മറ്റൊരു സന്ദർഭത്തിലെ ഡയറി പരിചയപ്പെട്ടാലോ?

प्रसंग - 2

'बीरबहूटी' कहानी का यह अंश पढ़ें।

पाँचवीं कक्षा का रिज़ल्ट आ गया। दोनों छठी में आ गए। यह स्कूल पाँचवीं तक ही था।
"साहिल अब तुम कहाँ पढ़ोगे?" बेला ने पूछा।
"और तुम कहाँ पढ़ोगी बेला?" साहिल ने पूछा।
"मेरे पापा कह रहे थे कि तुझे राजकीय कन्या पाठशाला में पढ़ाएँगे और तुम?"
"मुझे अगले साल अजमेर भेज देंगे। वहाँ एक हॉस्टल है, घर से दूर वहाँ अकेला रहूँगा।"

ഇവിടെ നൽകിയിട്ടുള്ള പാഠഭാഗം എല്ലാവരും വായിച്ചു നോക്കൂ.
സാഹിലും ബേലയും ആ സ്കൂളിൽ വച്ച് അവസാനമായി കാണുന്ന സന്ദർഭമാണല്ലോ.

ഇവിടെ ഇങ്ങനെ ഒരു ചോദ്യം നോക്കിയാലോ?

प्रश्न - 2

स्कूल में साहिल और बेला की आखिरी मुलाकात। आगे की पढ़ाई के लिए दोनों अलग-अलग स्कूल जाएँगे। घर जाकर साहिल ने अपनी डायरी में कुछ लिखा। साहिल की डायरी कल्पना करके लिखें।

<ul style="list-style-type: none"> ➤ ഇവിടെ ഏത് തീയതി കൊടുക്കാം? ➤ തുടർന്നും ആ സ്കൂളിൽ തന്നെയാണോ സാഹിലും ബേലയും പഠിക്കുക? ➤ ബേല തുടർന്ന് ഏത് സ്കൂളിലാണ് പഠിക്കാൻ ഉദ്ദേശിക്കുന്നത്? ➤ സാഹിലോ? ➤ സാഹിലും ബേലയും സന്തുഷ്ടരാണോ? ➤ ബേലയുമായുള്ള ഏതെല്ലാം സന്ദർഭങ്ങൾ അവൻ ഓർത്തിട്ടുണ്ടാകും? 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 22 मार्च 1981 ➤ नहीं। अलग-अलग स्कूल में पढ़ेंगे। ➤ राजकीय कन्या पाठशाला में। ➤ अजमेर में। ➤ नहीं। ➤ बेला के साथ बीरबहूटियाँ खोजना, साथ खेलना, साथ पढ़ना आदि।
--	---

ഇനി നമുക്ക് ഒരു കട്ടി എഴുതിയ ഡയറി നോക്കിയാലോ

22 मार्च 1982

आज पाँचवीं का रिजल्ट आ गया। मैं बहुत दुखी हूँ। बेला नए स्कूल में पढ़ने जाएगी – राजकीय कन्या पाठशाला में और मैं अजमेर में। अजमेर के एक हॉस्टल में अकेले। इस फुलेरा छोड़कर मैं कैसे जा पाऊँगा? बेला की यादें... साथ बीरबहूटियाँ खोजना, साथ चलना, साथ पढ़ना सब मेरे दिल में उभर आती हैं। हे भगवान, अब बेला से कब मिल पाएगा!

നേരത്തെ നമ്മൾ പരിചയപ്പെട്ട മൂല്യനിർണയ സൂചകങ്ങൾ വച്ച് ഈ ഡയറി വിലയിരുത്തി നോക്കൂ.

ആവശ്യമായ മാറ്റങ്ങൾ വരുത്തി നോട്ട്ബുക്കിൽ എഴുതൂ...

ഇനി ഏതെല്ലാം പാഠഭാഗത്തിൽ നിന്ന് ഡയറി ചോദിക്കാം എന്ന് ആലോചിച്ചു നോക്കൂ

प्रसंग -3

'आई एम കലാമ കെ ബഹാനെ' പാഠ കാ യഹ അംശ പढ़ें।

वही मोरपाल जिसकी मेरे खाने के डिब्बे में राजमा देखते ही बाँछें खिल जाती थीं। हमारा सौदा था खेल घंटी में खाने की अदला-बदली का। यानी मेरे टिफिन के राजमा चावल उसके और उसके घर से आया बड़ा-सा छाछ का डिब्बा मेरा।

ഈ പാഠഭാഗം നിങ്ങൾ വായിച്ചു നോക്കൂ.

ഇവിടെ നിന്നും നമുക്ക് ഒരു ചോദ്യം നോക്കിയാലോ?

प्रश्न- 3

मोरपाल ने मिहिर के टिफिन से पहली बार राजमा खाया। राजमा उसे बहुत अच्छा लगा। मान लें, उस दिन मोरपाल ने पहली बार राजमा खाने का अनुभव अपनी डायरी में लिखा। मोरपाल की डायरी लिखें।

- ഇവിടെ നമുക്ക് ഏത് തീയതി കൊടുക്കാം?
- മോർപാലിന് സന്തോഷം തോന്നിയോ അതോ വിഷമം തോന്നിയോ?
- സന്തോഷിക്കാനുള്ള കാരണം എന്താണ്?
- മിഹിർ എന്താണ് കൊണ്ടുവന്നത്?
- മോർപാൽ എന്താണ് കൊണ്ടുവന്നത്?
- മോർ ആർക്കാണ് പ്രിയപ്പെട്ടത്?

- 18/01/1988
- खुशी हुई।
- पहली बार राजमा खाया।
- राजमा चावल
- छाछ
- मिहिर को

മോർപാലിന്റെ ഡയറി എഴുതി നോക്കിയാലോ?

ഇതൊന്നു വായിച്ചു നോക്കൂ.

18/01/1988

आज मुझे बहुत खुशी हुई। खेल घंटी में हमने खाने की अदला-बदली की। मिहिर के डिब्बे का राजमा-चावल मुझे बहुत स्वादिष्ट लगा। मैं जीवन में पहली बार राजमा खाता था। मिहिर ने तो बड़ी चाव से छाछ पी ली। भाग्य से मुझे मिहिर जैसा दोस्त मिल गया।

സൂചകങ്ങൾ വച്ചു വിലയിരുത്തി നോക്കൂ.

എന്തെങ്കിലും കൂട്ടിച്ചേർക്കണമെന്നു തോന്നുന്നുണ്ടോ?

ആവശ്യമായ കൂട്ടിച്ചേർക്കലുകളോടെ നോട്ട്ബുക്കിൽ ഒന്ന് എഴുതി നോക്കൂ...

പ്രസംഗം-4

'आई एम कलाम के बहाने' पाठ का यह अंश पढ़ें।

मोरपाल ने मेरे टिफिन बॉक्स में रखे राजमा को खाने से पहले कभी राजमा देखा भी नहीं था। वह हमारे स्कूल के 15 किलोमीटर दूर के किसी गाँव से साइकिल चलाता रोज़ स्कूल आता था।

ഈ പാഠഭാഗം ഒന്ന് വായിച്ചു നോക്കൂ.

ഇവിടെ ഇങ്ങനെയൊരു ചോദ്യം നോക്കിയാലോ...

പ്രശ്നം- 4

घर जाकर खाने की अदला-बदली के बारे में मिहिर सोचता रहा। मोरपाल के बारे में उसने अपनी डायरी में लिखा। मिहिर की वह डायरी कल्पना करके लिखें।

- ഇവിടെ മിഹിറിന് എന്താണ് തോന്നുന്നത്?
- മോർപാലിനെക്കുറിച്ച് മിഹിർ എന്തെല്ലാമാണ് ചിന്തിക്കുന്നത്?

- आश्चर्य लगा।
- पहली बार राजमा देखा।
- 15 किलोमीटर साइकिल चलाता है।
- छाछ ज़रा भी छलकाए बिना ले आता है।

മിഹിറിന്റെ ഡയറി നിങ്ങൾ എഴുതി നോക്കൂ...
 മിഹിറിന്റെ ഡയറി പൂർത്തിയാക്കാൻ മറക്കരുത്...

പ്രസംഗ- 5

'आई एम कलाम के बहाने' पाठ का यह अंश पढ़ें।

उसकी माँ जैसलमेर के किसी सुदूर देहात से आकर उसे भाटी सा की चाय की थड़ी पर काम करने के लिए छोड़ जाती है। वह अंग्रेजी तो क्या हिंदी भी ठीक से नहीं जानती। लेकिन छोट्टू सिर्फ छोट्टू होकर नहीं जीना चाहता। वह खुद ही अपना नाम 'कलाम' रख लेता है।

തന്നിട്ടുള്ള പാഠഭാഗം നന്നായി വായിച്ചു നോക്കൂ.
 ഇവിടെ ഇങ്ങനെ ഒരു ചോദ്യം നോക്കൂ.

പ്രശ്ന- 5

माँ ने छोट्टू को भाटी सा की चाय की थड़ी पर नौकरी के लिए छोड़ दिया। छोट्टू की उस दिन की डायरी लिखें।

- അമ്മയെ പിരിഞ്ഞിരിക്കാൻ ചേരാട്ടുവിന് താത്പര്യമുണ്ടോ?
- ചേരാട്ടു ആരാകാനാണ് ആഗ്രഹിക്കുന്നത് ?
- എങ്ങനെ വലിയവനാകാം എന്നാണ് അവൻ കരുതുന്നത്?
- അമ്മ എന്തിനാണ് അവിടെ അവനെ കൊണ്ടു വന്നത് ?

- नहीं, वह बहुत दुखी है।
- बड़ा आदमी बनना चाहता है।
- पढ़-लिखकर
- काम करने के लिए।

ചേരാട്ടുവിന്റെ ഡയറി നമുക്ക് എഴുതി നോക്കിയാലോ?

25 अगस्त 2004

मेरी माँ कितनी प्यारी है। माँ से अलग रहने से मैं बहुत उदास हूँ। .....

.....

.....

.....

.....

.....

പ്രസംഗ - 6

'सबसे बड़ा शो मैन' पाठ का यह अंश पढ़ें।

धुँ के उड़ते हुए छल्लों के बीच चार्ली ने मशहूर गीत जैक जोन्स गाना शुरू किया। कुछ देर तक ओर्केस्ट्रावाले उसकी आवाज़ में उस गाने की धुन तलाशते रहे और वह जैसे ही मिली गाना सजने लगा।

പ്രश्न- 6

चार्ली का पहला स्टेज शो था। दर्शकों ने देर तक तालियाँ बजाईं। इससे खुश होकर माँ ने अपनी डायरी में कौन-कौन सी बातें लिखी होंगी? वह डायरी तैयार करें।

ഈ ഡയറി നോട്ട് ബുക്കിൽ എഴുതി നോക്കൂ.

തന്നിട്ടുള്ള സൂചകങ്ങൾ കൊണ്ട് ഈ ഡയറി വിലയിരുത്തിനോക്കുമല്ലോ...

പത്ര

പ്രസംഗ-1

बीरबहूटी कहानी का यह अंश पढ़ें।

बेला का मन बहुत खराब हो गया। माटसाब चाहे मुझे पीट लेते मगर साहिल के सामने नहीं। वह साहिल के सामने खुद को शर्मिदा महसूस कर रही थी। क्योंकि वह जानती थी कि वह साहिल की नज़र में बहुत अच्छी है।

മുകളിൽ തന്നിട്ടുള്ള പാഠഭാഗം എല്ലാവരും വായിച്ചു നോക്കൂ...

ഈ സന്ദർഭത്തിൽ നിന്നും ഇങ്ങനെ ഒരു ചോദ്യം നോക്കിയാലോ?

പ്രश्न- 1

गणित के मास्टरजी ने बेला की कॉपी में गलती समझकर उसके बालों में पंजा फँसाया और उसकी कॉपी सीट पर फेंक दी। इस घटना के बारे में बेला अपने मित्र को पत्र में लिखती है। बेला का पत्र कल्पना करके लिखें।

ചോദ്യം വായിച്ചു നോക്കൂ.

ഇവിടെ നമുക്ക് എന്താണ് എഴുതേണ്ടത്?

പത്ര എന്നാൽ കത്ത് (ലറ്റർ) ആണ് അല്ലെ?

കത്ത് എഴുതുമ്പോൾ എന്തെല്ലാം കാര്യങ്ങൾ ശ്രദ്ധിക്കണം.

- സ്ഥലം
- തീയതി
- സംബോധന
- ലളിതവും ഉചിതവുമായ ഭാഷ
- രൂപ സംവിധാനം
- സംക്ഷിപ്ത

ഇവയൊക്കെ ശ്രദ്ധയിൽ വെച്ചുകൊണ്ട് നമുക്ക് കത്തെഴുതിയാലോ?
ഈ സൂചനകൾ നിങ്ങൾക്ക് സഹായകരമായിരിക്കും.

- സ്ഥലം എവിടെയാണ് ?
- തീയതി ഏതെഴുതാം?
- സംബോധന എന്തായിരിക്കും ?
- എന്ത് കാര്യമാണ് ബേലയ്ക്ക് സൂഹൃത്തിനെ അറിയിക്കേണ്ടത്?
- ബേലയെ കൂടുതൽ വിഷമിപ്പിച്ചത് എന്താണ് ?

- फुलेरा
- 22/01/1981
- प्रिय मित्र
- सुरेंदरजी ने उसे डाँटकर, बालों में पंजा फँसाया और अपनी कॉपी को सीट पर फेंका।
- साहिल के सामने मास्टरजी ने ऐसा किया।

അപ്പോൾ കത്തെഴുതി നോക്കാം.

फुलेरा
22/01/1981

प्रिय मित्र,

तुम कैसे हो? स्कूल की पढ़ाई कैसी है? आज मेरी कक्षा में एक घटना हुई। हमारे यहाँ गणित के मास्टर सुरेंदरजी ने आज मेरी कॉपी जाँची। उसमें कोई गलती न थी। लेकिन गलती समझकर उन्होंने मेरे बालों में पंजा फँसाया और मेरी कॉपी को सीट पर फेंक दिया। ये सब मेरे दोस्त साहिल के सामने हुआ। मुझे बहुत शर्म लगी। उसकी नज़र में मैं बहुत ही अच्छी हूँ न। कुछ समय के बाद मास्टरजी ने मुझे छोड़ दिया। लेकिन मैं बहुत भयभीत हुई। साहिल को भी दुःख हुआ। मैं उससे नज़र नहीं मिला पाई।

घर में सबको मेरा प्यार। माँ बाप को मेरा प्रणाम।

तुम्हारी सहेली
हस्ताक्षर
नाम

सेवा में नाम पता	
------------------------	--

നിങ്ങൾ മനസിലാക്കിയ വിലയിരുത്തൽ സൂചകങ്ങൾ ഉപയോഗിച്ച് ഈ കത്ത് വിലയിരുത്തി നോക്കൂ .

എന്തെങ്കിലും മാറ്റം വരുത്തണമെന്ന് തോന്നുന്നുണ്ടോ ?

ആവശ്യമായ മാറ്റം വരുത്തി നോട്ട്ബുക്കിൽ എഴുതാൻ മറക്കണ്ട.

പ്രശ്നം- 2

"आई एम कलाम के बहाने " पाठ का यह अंश पढ़ें।

नील माधव पांडा की "आई एम कलाम" देखते हुए मुझे अपना बचपन बहुत याद आया। क्योंकि यह फ़िल्म भी उन्हें विलोमों के बारे में बात करती है जिनसे मेरे बचपन के सब किस्से बने हैं।

എല്ലാവരും ഈ പാഠഭാഗം വായിച്ചു നോക്കൂ .

- आई एम कलाम എന്ന സിനിമ കണ്ടപ്പോൾ ലേഖകന് എന്താണ് ഓർമ്മ വന്നത് ?
- ലേഖകന്റെ പേര് എന്താണ് ?
- മിഹിറിന്റെ കുട്ടികാലത്തെ (സ്കൂളിലെ) സുഹൃത്ത് ആരായിരുന്നു ?
- മോർപാൽ എങ്ങനെ ആണ് സ്കൂളിൽ വരുന്നത് ?
- മോർപാൽ ഉച്ചഭക്ഷണം ആയി കൊണ്ട് വരുന്നത് എന്താണ് ?
- മിഹിർ എന്താണ് കൊണ്ട് വരുന്നത് ?
- സ്കൂളിൽ അവാർ കാത്തിരിക്കുന്നത് എന്തിനുവേണ്ടിയാണ് ?

- अपने बचपन की यादें
- मिहिर
- मोरपाल
- साइकिल चलाकर
- छाछ
- राजमा चावल
- खेल घंटी में खाने की अदला बदली का

സ്കൂൾ പഠനകാലത്ത് ഇങ്ങനെ ഒരുപാട് ഓർമ്മകൾ അദ്ദേഹത്തിന് ഉണ്ട്. ഈ ഓർമ്മകൾ "आई एम കലाम" എന്ന സിനിമ കണ്ടപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസിലേക്ക് ഓടിവന്നു.

ഇവിടെ ഒരു ചോദ്യം നോക്കൂ...

പ്രശ്നം- 2

'आई एम कलाम' फ़िल्म देखकर मिहिर को अपने बचपन की याद आई। उनका स्कूल जीवन, वहाँ के दोस्त आदि। उन्होंने अपने मित्र मोरपाल के नाम एक पत्र लिखा। लेखक का वह पत्र कल्पना करके लिखें।

മുകളിൽ നൽകിയ സൂചനകൾ വച്ച് ഒരു കത്ത് തയ്യാറാക്കി നോക്കൂ...

दिल्ली
18/08/2001

प्रिय मित्र मोरपाल,

तुम कैसे हो? ठीक हो न। आज मैंने 'आई एम कलाम' नामक फ़िल्म देखी। इसके मुख्य पात्र हैं-छोटू और रणविजय। उनकी दोस्ती देखकर मुझे हमारे बचपन की याद आई।

प्रसंग- 3

ഈ കത്ത് പൂർത്തിയാക്കൂ.
എല്ലാവരും നോട്ട്ബുക്കിൽ എഴുതുക.

'सबसे बड़ा शो मैंन' जीवनी का अंश पढ़ें।

कई लोगों ने माँ से हाथ मिलाकर उसके छोटे बच्चे की तारीफ़ की। चार्ली स्टेज पर पहली बार आया और माँ आखिरी बार।

प्रश्न- 3

चार्ली स्टेज पर पहली बार आया और माँ आखिरी बार। मान लें, उस दिन चार्ली की माँ ने अपने दोस्त के नाम एक पत्र लिखा। वह पत्र कल्पना करके लिखें।

സൂചനകൾ വച്ച് നിങ്ങൾ ഒരു കത്ത് എഴുതി നോക്കൂ.

- ചാർളി സ്റ്റേജിൽ കയറാനുള്ള കാരണം എന്താണ്?
- മാനേജർ അപ്പോൾ എന്തു ചെയ്തു?
- ചാർളി സ്റ്റേജിൽ എന്തെല്ലാം ചെയ്തു?

- गाते-गाते माँ की आवाज़ फुसफुसाहट में तब्दील हो गई।
- पाँच साल के चार्ली को स्टेज पर अकेला छोड़ दिया।
- जैक जोन्स का गाना गाया, कुछ लोगों की नकल उतारी, अंत में माँ की फुसफुसाहट की भी नकल उतारी।

എല്ലാവരും കത്ത് നോട്ട് ബുക്കിൽ എഴുതാൻ മറക്കരുത്.

बातचीत (संवाद/वार्तालाप)

प्रसंग- 1

'बीरबहूटी' कहानी का यह अंश पढ़ें।

कस्बे से सटे इन खेतों में बीरबहूटियाँ खोजा करते थे। सुर्ख, मुलायम, गदबदी बीरबहूटियाँ। धरती पर चलती-फिरती खून की प्यारी-प्यारी बूँदें।

മുക്കളിൽ കൊടുത്തിട്ടുള്ള പാഠഭാഗം നന്നായി വായിച്ചു നോക്കൂ. ഇനി നമുക്ക് ഈ പാഠഭാഗത്ത് നിന്നുള്ള ഒരു ചോദ്യം ശ്രദ്ധിക്കാം.

प्रश्न- 1

खेत में बीरबहूटियाँ खोजते समय साहिल और बेला बातें करते हैं। उनके बीच की बातचीत तैयार करें।

'बातचीत' - എന്നാൽ എന്താണ്?

സംഭാഷണം

ഒരു സംഭാഷണം എഴുതുമ്പോൾ എന്തെല്ലാം ശ്രദ്ധിക്കണം?

- * സന്ദർഭത്തിന് അനുയോജ്യമായ ആശയവിനിമയം
- * ലളിതമായ ഭാഷ
- * സ്വാഭാവികമായ ശൈലി

ഇനി നമുക്ക് ഒരു സംഭാഷണം എഴുതി നോക്കാം.

<ul style="list-style-type: none"> ◆ ഇവിടെ ആരൊക്കെ തമ്മിലാണ് സംഭാഷണം? ◆ സന്ദർഭം എന്താണ്? ◆ ബീർബഹൂട്ടിയുടെയും ബേലയുടെ റിബണിന്റെയും നിറം എന്താണ്? ◆ അവർ ഇരുവരും എവിടെയാണ് പോകുന്നത്? ◆ സാഹിലിന് മറ്റ് എന്ത് ആവശ്യമാണ് ഉള്ളത്? 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ साहिल और बेला ◆ खेत में बीरबहूटियाँ खोजते हैं। ◆ लाल ◆ स्कूल में ◆ पैन में स्याही भरनी है।
--	--

ഇനി അവരുടെ സംഭാഷണം നോക്കിയാലോ?

ഒരു കുട്ടി എഴുതിയത് നോക്കൂ....

बेला : साहिल, देखो यहाँ बहुत सारी बीरबहूटियाँ हैं।
 साहिल : बेला... इन बीरबहूटियों का रंग तुम्हारे रिबन के जैसा लाल है।
 बेला : हाँ, कितना मुलायम है!
 साहिल : इसकी चाल देखो।
 बेला : धरती पर चलती फिरती खून की प्यारी-प्यारी बूँदें जैसी।
 साहिल : तुमने कुछ सुना बेला?
 बेला : हाँ सुना, पहली घंटी लग गई है तो जल्दी चलो।
 साहिल : लेकिन मुझे पैन में स्याही भी भरवानी है, दुकान से।

ചുവടെ തന്നിരിക്കുന്ന സൂചകങ്ങൾ ഉപയോഗിച്ച് ഈ സംഭാഷണം വിലയിരുത്തി നോക്കൂ .

- ◆ प्रसंगानुकूल है
- ◆ उचित संवाद
- ◆ भाषा शैली
- ◆ सरल भाषा

ആവശ്യമായ കൂട്ടിച്ചേർക്കലുകൾ വരുത്തി നോട്ട്ബുക്കിൽ എഴുതി പരിശീലിക്കുക. ഇനി നമുക്ക് മറ്റൊരു സന്ദർഭത്തിലെ സംഭാഷണം തയ്യാറാക്കി നോക്കിയാലോ?

प्रसंग- 2

'बीरबहूटी' पाठ का यह अंश पढ़ें।

"बेटा स्याही की बोतल अभी-अभी खाली हो गई है। अब तो कल ही मिल पाएगी।"
 "लेकिन इसने तो पैन में जो स्याही थी उसे भी ज़मीन पर छिड़क दिया।" बेला बोली।
 "बादल को देखकर घड़े को नहीं ढुलाना चाहिए।" दूकानवाले भैया ने कहा।

ഈ സൂചനകൾ നോക്കൂ.

<ul style="list-style-type: none"> ➤ ഇവിടെ സന്ദർഭം ഏതാണ്? ➤ കടക്കാരൻ എന്താണ് പറഞ്ഞത്? ➤ ബേലയുടെ പരാതി എന്താണ്? ➤ കടക്കാരന്റെ മറുപടി എന്തായിരുന്നു? 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ दोनों पैन में स्याही भरने दुकान जाते हैं। ➤ स्याही की बोतल खाली हो गई है। ➤ पैन में जो स्याही बची थी उसे ज़मीन पर छिड़क दिया। ➤ बादल को देखकर घड़े को नहीं ढुलाना चाहिए। (इसका मतलब है किसी वस्तु के मिलने की प्रतीक्षा में अपने पास की चीज़ को नष्ट न करें।)
--	--

प्रश्न- 2

साहिल और बेला पैन में स्याही भरने दूकान जाते हैं। दूकान में उनके बीच हुई बातचीत तैयार करें।

ഇനി അവരുടെ സംഭാഷണം എഴുതി നോക്കിയാലോ?

बेला : एक पैन् स्याही भर दो।
 दूकानदार : .....
 बेला : .....
 दूकानदार : कितने में पढ़ते हो?
 साहिल : .....
 दूकानदार : दोनों ?
 बेला : .....

മുകളിൽ നൽകിയിട്ടുള്ള സംഭാഷണം പൂർത്തിയാക്കി നോട്ടുബുക്കിൽ എല്ലാവരും എഴുതുമല്ലോ?

ഇനി നമുക്ക് മറ്റൊരു സന്ദർഭത്തിലെ സംഭാഷണം എഴുതി നോക്കാം...

प्रसंग- 3

'आई एम कलाम' के बहाने पाठ का यह अंश पढ़ें।

एक दिन रणविजय को उसके स्कूल में भाषण देने के लिए कहा जाता है। रणविजय परेशान है। क्योंकि उसकी हिंदी इतनी अच्छी नहीं है। कलाम यह जानता है और झट एक अच्छा-सा भाषण लिख अपने दोस्त रणविजय को दे देता है।

ഈ പാഠഭാഗം നന്നായി വായിച്ചു നോക്കിയോ?

ഇവിടെ കഥാപാത്രങ്ങൾ തമ്മിലുള്ള സംഭാഷണം ഉൾപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടോ?

ഇനി നമുക്ക് ഈ പാഠഭാഗത്ത് നിന്നുള്ള ഒരു ചോദ്യം ശ്രദ്ധിക്കാം.

प्रश्न- 3

स्कूल में हिंदी भाषण प्रतियोगिता की चिंता में परेशान बैठनेवाला रणविजय और कलाम के बीच की बातचीत लिखें।

- * ഇവിടെ ആരെല്ലാമാണ് കഥാപാത്രങ്ങൾ?
- * രൺവിജയ് പരിഭ്രമിക്കാൻ കാരണം എന്താണ്?
- * ആരാണ് അവനെ സഹായിക്കാൻ എത്തിയത്?
- * കലാം (ചോട്ടു) എന്ത് ചെയ്തു ?

- * रणविजय और कलाम (छोटू)।
- * स्कूल में हिंदी भाषण देना है, पर उसकी हिंदी अच्छी नहीं है।
- * कलाम (छोटू)।
- * झट से भाषण लिखकर अपने दोस्त को दिया।

അവരുടെ സംഭാഷണം എഴുതി നോക്കൂ .

കലാമ : तुम क्यों परेशान बैठे हो?
 രणവിജയ : .....
 കലാമ : इसके लिए परेशान होते हो?
 രणവിജയ : मेरी हिंदी अच्छी नहीं है।
 കലാമ : .....
 രणവിജയ : .....
 കലാമ : .....

* ഇപ്രകാരം സംഭാഷണം ഇല്ലാത്ത പാഠഭാഗങ്ങളിൽ നിന്നും ഇത്തരം ചോദ്യങ്ങൾ പ്രതീക്ഷിക്കാം.

സംഭാഷണം പൂർത്തിയാക്കി നോട്ടുബുക്കിൽ എഴുതാൻ മറക്കരുത്.

ഇനി മറ്റൊരു സന്ദർഭം നോക്കാം...

പ്രസംഗ- 4

'सबसे बड़ा शो मैं' पाठ का यह अंश पढ़ें।

माँ और मैनेजर में बहस होते देख वहाँ गया। मैनेजर ने चार्ली को माँ के कुछ दोस्तों के सामने अभिनय करते देखा था और वह उसे स्टेज पर भेजने की ज़िद करने लगा।

ഈ പാഠഭാഗം നന്നായി വായിച്ചു നോക്കിയോ?

ഇനി നമുക്ക് ഈ പാഠഭാഗത്ത് നിന്നുള്ള ഒരു ചോദ്യം വായിച്ചു നോക്കാം.

പ്രശ്ന- 4

मैनेजर माँ के बदले चार्ली को स्टेज पर भेजने की ज़िद करने लगा। माँ और मैनेजर के बीच बहस हुई। इस प्रसंग पर दोनों के बीच की बातचीत लिखें।

അമ്മയുടെ ശബ്ദത്തിന് എന്തു സംഭവിച്ചു ?

മാനേജർ വഴക്കിടാൻ കാരണം എന്ത് ?

മാനേജർ എന്താണ് ആവശ്യപ്പെട്ടത് ?

आवाज़ फटकर फुसफुसाहट में बदल हो गई।

दर्शकों ने शोर मचाई।

पाँच साल के चार्ली को स्टेज पर भेजना।

മാനേജറിന്റെയും അമ്മയുടെയും സംഭാഷണം നിങ്ങൾ എഴുതി നോക്കൂ.

मैनेजर : अरे, क्या हो गया?
 माँ : मैं गा नहीं सकती।
 मैनेजर : दर्शक शोर मचाते हैं।
 माँ : .....
 मैनेजर : .....
 माँ : .....
 मैनेजर : .....
 माँ : .....

സംഭാഷണം പൂർത്തിയാക്കി നോട്ടുബുക്കിൽ എഴുതാൻ മറക്കരുത്.

പटकथा

പ്രസംഗ-1

'बीरबहुटी' कहानी का यह अंश पढ़ें।

"एक पैन स्याही भर दो।" साहिल से पहले ही बेला ने दूकानवाले से कहा।
 "बेटा स्याही की बोतल अभी अभी खाली हो गई है। अब तो कल ही मिल पाएगी।"
 "लेकिन इसने तो पैन में जो स्याही थी उसे भी ज़मीन पर छिड़क दिया।" बेला बोली।
 "बादल को देखकर घड़े को नहीं ढुलाना चाहिए।" दुकानवाले भैया ने कहा।

കഥയിലെ ഈ ഭാഗം നമ്മൾ നേരത്തേ വായിച്ചതാണല്ലോ?
 ഒന്നുകൂടി വായിച്ചു നോക്കൂ.
 ഈ സന്ദർഭത്തിൽനിന്നും ഇങ്ങിനെയൊരു ചോദ്യം നോക്കിയാലോ...

പ്രശ്ന -1

पैन में स्याही भरवाने के लिए साहिल और बेला दुकान गए। इस प्रसंग पर पटकथा तैयार करें।

* പटकथा എന്നാൽ എന്താണ്?

തിരക്കഥ

തിരക്കഥ എഴുതുമ്പോൾ എന്തെല്ലാം ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടതുണ്ട് ?

- സ്ഥലം
- സമയം
- കഥാപാത്രങ്ങൾ - പ്രായം
- കഥാപാത്രങ്ങൾ - വേഷവിധാനം
- ദൃശ്യ വിവരണം
- സംഭാഷണം

* ഓരോ സീനിലും ഇവയൊക്കെ പ്രത്യേകം പ്രത്യേകം സൂചിപ്പിക്കണം

ഏത് സ്ഥലത്താണ് ഇത് നടക്കുന്നത്?
 എപ്പോഴാണ് ഇത് നടക്കുന്നത്?
 ആരൊക്കെയാണ് കഥാപാത്രങ്ങൾ?
 കഥാപാത്രങ്ങളുടെ പ്രായം?
 ഇവരുടെ വേഷം എന്താണ്?
 ഏത് ദൃശ്യമാണ് ഇവിടെയുള്ളത് ?

दुकान में
 सबेरे नौ बजे
 साहिल, बेला और दुकानदार
 साहिल और बेला ग्यारह साल के,
 दुकानदार 45 साल
 साहिल और बेला - स्कूल की वर्दी
 दुकानदार - धोती-कुर्ता
 स्याही भरने के लिए दुकान के सामने खड़े हैं।

തിരക്കഥ എഴുതുന്നതിന് ഈ സൂചനകൾ നോക്കാം...

ഒരു തിരക്കഥ നമുക്ക് നോക്കിയാലോ.

सीन 1

स्थान : स्कूल के पास की दूकान

समय : सबेरे नौ बजे

पात्र/आयु : साहिल(11), बेला(11) और दूकानदार(45)

पात्र/वेशभूषा : साहिल और बेला(स्कूल की वर्दी)
दूकानदार (धोती-कुर्ता)

दृश्य का विवरण : एक छोटी दूकान में साहिल और बेला खड़े हैं।

संवाद

बेला : एक पैन स्याही भर दो।

दूकानदार : बेटा स्याही की बोतल अभी अभी खाली हो गई है।

साहिल : हे भगवान! अब क्या करूँ।

दूकानदार : क्या हुआ?

बेला : इसने तो पैन में जो स्याही थी उसे भी ज़मीन पर छिड़क दिया।

दूकानदार : बादल को देखकर घड़े को नहीं ढुलाना चाहिए।

ചുവടെ തന്നിരിക്കുന്ന സൂചകങ്ങൾ ഉപയോഗിച്ച് ഈ തിരക്കഥ വിലയിരുത്തി നോക്കൂ...

★ स्थान की सूचना

★ समय की सूचना

★ पात्रों का उल्लेख – आयु, वेश-भूषा

★ दृश्य का विवरण

★ संवाद

ആവശ്യമായ കൂട്ടിച്ചേർക്കലുകളോടെ നോട്ട്ബുക്കിൽ എഴുതി പരിശീലിക്കുക.

മറ്റൊരു സന്ദർഭത്തിലെ തിരക്കഥ നമുക്ക് എഴുതി നോക്കിയാലോ ?

प्रसंग- 2

'बीरबहूटी' कहानी का यह अंश पढ़ें।

पाँचवीं कक्षा का रिज़ल्ट आ गया। दोनों छठी में आ गए।

यह स्कूल पाँचवीं तक ही था।

"साहिल अब तुम कहाँ पढ़ोगे?" बेला ने पूछा।

"और तुम कहाँ पढ़ोगी बेला?" साहिल ने पूछा।

"मेरे पापा कह रहे थे कि तुझे राजकीय कन्या पाठशाला में पढ़ाएँगे।"

"मुझे अगले साल अजमेर भेज देंगे। वहाँ एक हॉस्टल है, घर से दूर वहाँ अकेला रहूँगा।"

"क्यों साहिल?"

"पता नहीं क्यों"

ഈ പാഠഭാഗം നന്നായി വായിച്ചു നോക്കൂ...

പ്രश्न- 2

पाँचवीं कक्षा का रिजल्ट आ गया। उस दिन साहिल और बेला की आखिरी मुलाकात हुई। इस प्रसंग पर पटकथा तैयार करें।

സ്ഥലം ഏതാണ് ?
 സമയം എപ്പോഴാണ് ?
 കഥാപാത്രങ്ങൾ ആരൊക്കെയാണ് ?
 കഥാപാത്രങ്ങളുടെ പ്രായം, വേഷവിധാനം

ഇവിടെ സന്ദർഭം ഏതാണ് ?

ഇടർപഠനത്തിന് ബേല എവിടെ പോകുന്നു?

സാഹിലോ ?

स्कूल का आँगन
 सबरे ग्यारह बजे
 बेला और साहिल
 बेला और साहिल ग्यारह साल के, मामूली पोशाक पहनी है।

पाँचवीं का रिजल्ट आ गया। बेला और साहिल रिपोर्टकार्ड लिए खड़े हैं।
 राजकीय कन्या पाठशाला में
 अजमेर

നമുക്ക് തിരക്കഥ എഴുതി നോക്കിയാലോ ?
 അവരവരുടെ നോട്ടുബുക്കിൽ ഒന്നെഴുതി നോക്കൂ .

सीन 1

स्थान : .....

समय : .....

पात्र/आयु : .....

दृश्य का विवरण : पाँचवीं का रिजल्ट आ गया। बेला और साहिल रिपोर्ट कार्ड लिए स्कूल में खड़े हैं।

बेला : साहिल अब तुम कहाँ पढ़ोगे?

साहिल : .....

बेला : .....

साहिल : .....

बेला : .....

साहिल : .....

തിരക്കഥ എഴുതുന്നതിനായി നമുക്ക് മറ്റൊരു പാഠഭാഗം നോക്കാം...

प्रसंग- 3

'आई एम कलाम के बहाने' पाठ का यह अंश पढ़ें।

उसकी माँ जैसलमेर के किसी सुदूर देहात में आकर उसे भाटी सा की चाय की थड़ी पर काम करने के लिए छोड़ जाती है।

പാഠഭാഗം വായിച്ചു നോക്കൂ.

ഈ സന്ദർഭത്തെ നമുക്ക് തിരക്കഥ രൂപത്തിലാക്കിയാലോ ?

प्रश्न- 3

छोटू की माँ उसे भाटी सा की चाय की थड़ी पर काम करने के लिए छोड़ जाती है। प्रस्तुत प्रसंग पर एक पटकथा तैयार करें।

സ്ഥലം ഏതാണ് ?
സമയം?
കഥാപാത്രങ്ങൾ ആരൊക്കെയാണ് ?
ഇവിടെ സന്ദർഭം ഏതാണ് ?

भाटी सा की चाय की थड़ी ।
सबरे 10 बजे
माँ, छोटू और भाटी सा।

माँ छोटू को भाटी सा की चाय की दुकान पर काम करने के लिए ले आती है।

ഇനി ഈ തിരക്കഥ ഒന്നെഴുതി നോക്കൂ?

सीन 1

स्थान : .....
समय : .....
पात्र : .....
..... : .....
दृश्य का विवरण : .....

തിരക്കഥ നോട്ടുബുക്കിൽ എഴുതുമല്ലോ?

आस्वादन टिप्पणी

प्रसंग- 1

'टूटा पहिया' नामक कविता की ये पंक्तियाँ पढ़ें।

मैं
रथ का टूटा हुआ पहिया हूँ !
लेकिन मुझे फेंको मत
क्या जाने; कब
इस दुरुह चक्रव्यूह में
अक्षौहिणी सेनाओं को चुनौती देता हुआ
कोई दुस्साहसी अभिमन्यु आकर घिर जाए !

ഈ വരികൾ എല്ലാവരും വായിച്ചു നോക്കൂ.

ഇവിടെ ഇങ്ങനെയൊരു ചോദ്യം നോക്കാം.

प्रश्न- 1

कवि और कविता का परिचय देते हुए कवितांश का आशय लिखें।

കവിതയുടെ ആശയം എഴുതുമ്പോൾ എന്തെല്ലാം ശ്രദ്ധിക്കണം?

- മുഖവുരയായി കവിത ഏതാണ്, കവി ആരാണ് എന്ന് എഴുതണം.
- വരികളുടെ ആശയം വേണം.
- പ്രതീകങ്ങൾ ഉണ്ടെങ്കിൽ സൂചിപ്പിക്കണം.

തന്നിട്ടുള്ള വരികളുടെ ആശയം നമുക്ക് എഴുതിനോക്കിയാലോ ?

- ഇത് ഏത് കവിതയിലെ വരികളാണ്?
- കവി ആരാണ്?
- എന്തിനെയാണ് ഉപേക്ഷിക്കുന്നത് എന്ന് പറയുന്നത്?
- എന്തുകൊണ്ടാണ് അങ്ങനെ പറയുന്നത്?
- അക്ഷൗണി സേനയെ വെല്ലുവിളിച്ചു കൊണ്ട് വരുന്നത് ആര്?
- ടൂटा पहिया എന്തിനെ പ്രതിനിധീകരിക്കുന്നു?

- टूटा पहिया
- धर्मवीर भारती
- टूटे हुए पहिए को
- संदर्भ आने पर उपयोगी बनता है।
- अभिमन्यु
- लघु मानव को

ഒരു കുട്ടി എഴുതിയ ആശയം നോക്കൂ...

ये पंक्तियाँ हिंदी के प्रमुख कवि धर्मवीर भारती की 'टूटा पहिया' कविता से ली गई हैं। कवि कहते हैं कि टूटा पहिया भी संदर्भ आने पर उपयोगी बनता है। इसलिए कवि कहते हैं टूटे पहिए को न फेंकें। उसकी उपेक्षा न करें। महाभारत युद्ध में महारथियों का सामना करने के लिए अभिमन्यु ने टूटे पहिए का आश्रय लिया। विपत्ति में वही उनका सहारा था। कवि कहते हैं कि किसी को भी बेकार समझकर न फेंकें।

ഈ ആശയം നിങ്ങൾ വായിച്ചു നോക്കിയോ ?

ചുവടെ തന്നെ വിലയിരുത്തൽ സൂചകങ്ങൾ വച്ചു കൊണ്ട് ഒന്ന് വിലയിരുത്തി നോക്കൂ .

- कवि और कविता का परिचय
- पंक्तियों का आशय
- प्रतीकात्मकता

ആവശ്യമായ കൂട്ടിച്ചേർക്കലുകളോടെ അവരവരുടെ നോട്ടുബുക്കിൽ എഴുതുമല്ലോ...

പ്രസംഗ- 2

टूटा पहिया कविता की पंक्तियाँ पढ़ें।

अपने पक्ष को असत्य जानते हुए भी
 बड़े बड़े महारथी
 अकेली निहत्थी आवाज़ को
 अपने ब्रह्मास्त्रों से कुचल देना चाहें
 तब
 मैं रथ का टूटा हुआ पहिया
 उसके हाथों में
 ब्रह्मास्त्रों से लोहा ले सकता हूँ!

നിങ്ങൾക്ക് സഹായത്തിനായി ഈ സൂചനകൾ നോക്കൂ .

*ഇവിടെ നിരായുധൻ ആരാണ് ?
 വലിയ വലിയ മഹാരഥന്മാർക്ക് എന്തറിയാം?
 മഹാരഥന്മാർ അവരുടെ ബ്രഹ്മാസ്ത്രങ്ങളാൽ
 എന്ത് ചെയ്യാനാഗ്രഹിക്കുന്നു ?
 എന്നാൽ അതിൽ നിന്നും രക്ഷ നേടാൻ
 അഭിമന്യു ആരെയാണ് ആശ്രയിക്കുന്നത് ?

अभिमन्यु
 अपना पक्ष असत्य या अधर्म का है।
 धर्म को कुचल देना चाहता है।
 रथ के टूटे पहिए को।

ഇനി നമുക്ക് മുകളിൽ തന്നിട്ടുള്ള വരികളുടെ ആശയം എഴുതി നോക്കാം .

പ്രश्न- 2

कवि और कविता का परिचय देते हुए कवितांश का आशय लिखें।

प्रसंग- 3

'टूटा पहिया' कविता की पंक्तियाँ पढ़ें।

मैं रथ का टूटा हुआ पहिया हूँ
लेकिन मुझे फेंको मत
इतिहासों की सामूहिक गति
सहसा झूठी पड़ जाने पर
क्या जाने
सच्चाई टूटे हुए पहियों का आश्रय ले!

ഈ വരികൾ നന്നായി വായിച്ചു നോക്കൂ.
ഈ വരികളുടെ ആശയം എഴുതിയാലോ?

प्रश्न-3

कवि और कविता का परिचय देते हुए कवितांश का आशय लिखें।

ഇവിടെ വിവശതയോടെ ഇരിക്കുന്നത്
ആരാണ്?
വിവശതയോടെ എന്താണ് പറയുന്നത്?
മാറിവരുന്ന സാമൂഹികപശ്ചാത്തലം
എന്തിന്റെ നേർക്കാണ് തിരിയുന്നത്?
സത്യത്തിന്റെ ധർമ്മത്തിന്റെ ഭാഗം
എന്തിനെയാണ് ആശ്രയിക്കുന്നത് ?

टूटा पहिया
मुझे मत फेंको

अधर्म की ओर इशारा करता है।

सत्य का पक्ष टूटे पहिए का सहारा लेने
के लिए विवश हो जाता है।

ഇനി നിങ്ങൾ വരികളുടെ ആശയം നോട്ട്ബുക്കിൽ എഴുതി നോക്കൂ.

रपट

प्रसंग- 1

'सबसे बड़ा शो मैन' पाठ का यह अंश पढ़ें।

दुनिया के सबसे बड़े शो मैन का यह पहला शो था। उसने जन्म ले लिया था।

ഇതെല്ലാവരും വായിച്ചല്ലോ ഇവിടെ ഇങ്ങനെ ഒരു ചോദ്യം നോക്കൂ .

प्रश्न-1

'दुनिया के सबसे बड़े शो मैन का यह पहला शो था '-इस घटना पर एक रपट तैयार करें।

ഒരു 'रपट' - പത്രവാർത്ത എഴുതുമ്പോൾ എന്തെല്ലാമാണ് ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടത്

- ◆ ആരെ
- ◆ എന്തിനെ
- ◆ എവിടെ
- ◆ എപ്പോൾ
- ◆ എങ്ങനെ - എന്നീ ചോദ്യങ്ങൾക്ക് ഉത്തരം ലഭിക്കത്തക്ക വിധം വസ്തുനിഷ്ഠമായിരിക്കണം
- ◆ ശീർഷകം വേണം
- ◆ ഭാഷാ സരളമാകണം
- ◆ ആകർഷകം ആയിരിക്കണം
- ◆ ലേഖകന്റെ സ്വന്തം കാഴ്ചപ്പാട് ഉണ്ടാവണം
- ◆ സംക്ഷിപ്തമായിരിക്കണം

ഇനി നമുക്ക് പത്രവാർത്ത എഴുതി നോക്കിയാലോ

തലക്കെട്ട് എന്ത് നൽകാം ?
 ഇവിടെ അഞ്ചു വയസുള്ള കുട്ടി ആരാണ് ?
 കാണികളുടെ മുന്നിൽ ഈ കുട്ടി എന്ത് പ്രകടനമാണ് കാട്ടിയത് ?
 ഈ കുട്ടി സ്റ്റേജിൽ കയറാനുള്ള കാരണം എന്താണ് ?

पाँच साल के लड़के ने दर्शकों में गुदगुदी फैला दी ।
 चार्ली चैप्लिन
 गीत गाया, नृत्य किया, कई गायकों की नकल उतारी
 और दर्शकों से बातचीत की ।
 गाते वक्त चार्ली की माँ की आवाज़ फट जाने से मैंनेजर
 ने ज़िद किया । इसलिए वह स्टेज पर आया ।

ഈ സൂചനകൾ വച്ച് ഒരു കുട്ടി എഴുതിയ പത്രവാർത്ത നോക്കാം

पाँच साल के लड़के ने दर्शकों में गुदगुदी फैला दी।

लंदन : आज पाँच साल के चार्ली ने अपने स्टेज शो से दर्शकों में गुदगुदी फैला दी। उसकी माँ की आवाज़ गीत गाते समय फटकर फुसफुसाहट में तब्दील हो गई। लोग चिल्लाने लगे। तब मैनेजर ने चार्ली को स्टेज पर अकेले छोड़ दिया। चार्ली ने जैक जोन्स गाना गाया, नृत्य किया, कई गायकों की नकल उतारी और दर्शकों से बातचीत की। दर्शकों ने खुशी से तालियाँ बजाईं। स्टेज पर पैसे बरसे। माँ से हाथ मिलाकर लोगों ने छोटे बच्चे की तारीफ़ की।

ചുവടെ തന്നിട്ടുള്ള വിലയിരുത്തൽ സൂചകങ്ങൾ വച്ച് വിലയിരുത്തി നോക്കൂ.

- रपट वस्तुनिष्ठ हो
- क्या
- कौन
- कब
- कैसे आदि प्रश्नों के उत्तर देने लायक हो
- लेखक का अपना दृष्टिकोण हो
- आकर्षक शीर्षक हो
- संक्षिप्त हो

കഴിഞ്ഞ പേജിലെ വിലയിരുത്തൽ സൂചകങ്ങൾ ഇവിടെ നൽകണം. ഇനി എന്തെങ്കിലും കൂട്ടിച്ചേർക്കുവാനുണ്ടോ?

ആവശ്യമായ മാറ്റം വരുത്തി നോട്ട്ബുക്കിൽ എഴുതൂ.

प्रसंग- 2

'आई एम कलाम के बहाने' पाठ भाग का यह अंश पढ़ें।

राणा सा के कारिंदे कलाम के घर तलाशी लेने आते हैं और वहाँ कुंवर रणविजय की चीज़ों को पा कलाम पर चोरी का आरोप लगाते हैं।

प्रश्न- 2

'चोरी का आरोप लगाकर छोटू पकड़ा गया।' इस विषय पर रपट तैयार करें।

ഈ സൂചനകൾ നോക്കാം .

ചോട്ടു തന്നെ ആരായിട്ടാണ് കരുതുന്നത് ?
അവനിൽ എന്ത് കുറ്റമാണ് ചുമത്തിയത് ?
എന്ത് തെളിവാണ് ഉള്ളത്?
ആരാണ് ഇത് കണ്ടെടുത്തത് ?

अपने को कलाम मानता है।
चोरी का आरोप लगाया।
अपने दोस्त रणविजय की चीज़ें छोटू के घर से खोज निकलीं।
राणा सा के कारिंदे

ഇനി നമുക്ക് ഈ വാർത്ത എഴുതി നോക്കിയാലോ ?

चोरी का आरोप लगाकर बालक पकड़ा गया।

राजस्थान: छोटू नामक बालक पर चोरी का आरोप लगाकर पकड़ा गया। .....
.....
.....
.....
.....

ഈ വാർത്ത പൂർത്തിയാക്കൂ....

*****

वाक्य पिरामिड

सूचना: -1

वाक्य पिरामिड की पूर्ति करें।

ഇങ്ങനെയൊരു ചോദ്യം കണ്ടിട്ടില്ലേ?

बैठ गया था।

.....

.....

हताशा से एक व्यक्ति बैठ गया था।

ഇത് നമുക്ക് എങ്ങനെ പൂർത്തിയാക്കാം .

അവസാനത്തെ വരിയിലെ വാക്യത്തെ ഒന്ന് കൂടി വായിച്ചു നോക്കൂ .

അതിനെ ഒന്ന് പീരിച്ച് എഴുതി നോക്കൂ .

ഇരിക്കുകയായിരുന്നു
ആര് ഇരിക്കുകയായിരുന്നു ?
എത്രപേര് ഇരിക്കുകയായിരുന്നു ?
എങ്ങിനെ ഇരിക്കുകയായിരുന്നു ?

बैठ गया था।
व्यक्ति बैठ गया था।
एक व्यक्ति बैठ गया था।
हताशा से एक व्यक्ति बैठ गया था।

അപ്പോൾ ഈ വാക്യപിരമിഡ് എങ്ങനെ പൂർത്തിയാക്കാം?

बैठ गया था।

व्यक्ति बैठ गया था।

एक व्यक्ति बैठ गया था।

हताशा से एक व्यक्ति बैठ गया था।

ഇനി മറ്റൊരു ഉദാഹരണം നോക്കിയാലോ?

मैनेजर, रूमाल लेकर

മേൽ സൂചിപ്പിച്ച പദങ്ങൾ ഉപയോഗിച്ച് വാക്യപിരമിഡ് പൂർത്തിയാക്കുക.

बटोरने लगा।

पैसे बटोरने लगा।

.....

.....

അപ്പോൾ ഈ വാക്യപിരമിഡ് എങ്ങനെ പൂർത്തിയാക്കാം?

बटोरने लगा।
 पैसे बटोरने लगा।
 मैनेजर पैसे बटोरने लगा।
 मैनेजर रूमाल लेकर पैसे बटोरने लगा।

തന്നിട്ടുള്ള പദങ്ങൾ അനുയോജ്യമായ സ്ഥാനങ്ങളിൽ ചേർത്ത് ഇത്തരം വാക്യപിരമിഡുകൾ പൂർത്തിയാക്കാം .

ഇനിയുള്ള ചോദ്യങ്ങൾ ഒന്നു പരിശീലിച്ച് നോക്കിയാലോ?

प्रश्न- 1

(मोरपाल, रोज़)

साइकिल चलाता आता था।
 बहुत दूर से साइकिल चलाता आता था।

.....

.....

प्रश्न- 2

छोड़ जाता है।

.....

.....

फ़िल्म का नायक छोड़ खुशी से जाता है।

पोस्टर

താഴെ കാണുന്നത് എന്താണ്?

ഒരു പോസ്റ്റർ അല്ലേ ?

എന്തിനെ സൂചിപ്പിക്കുന്ന പോസ്റ്റർ ആണ് ?

ബാലവേല വിരുദ്ധദിന സന്ദേശം.

ഒരു പോസ്റ്റർ തയ്യാറാക്കുമ്പോൾ എന്തെല്ലാമാണ് ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടത് ?

നമുക്ക് ചർച്ച ചെയ്യാം.

- * എല്ലാവരും ശ്രദ്ധിക്കണമെങ്കിൽ പോസ്റ്റർ എങ്ങനെയായിരിക്കണം?
- * പോസ്റ്ററിലെ വാക്യങ്ങൾ എങ്ങനെയായിരിക്കണം?
- * വിഷയവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട വാക്യങ്ങൾ വിശദീകരിക്കണോ?
- * പോസ്റ്ററിൽ എന്തെങ്കിലും സന്ദേശം ആവശ്യമുണ്ടോ?

- * पोस्टर आकर्षक होना है।
- * विषयानुकूल होना है।
- * संक्षिप्त होना है।
- * विषय के अनुसार आवश्यक है तो संदेश भी होना है ।

ഇനി നമുക്കൊരു പോസ്റ്റർ നിർമ്മിച്ചു നോക്കിയാലോ?

प्रश्न : 1

आपके स्कूल में हिंदी क्लब द्वारा चार्ली चैप्लिन की फिल्मों का प्रदर्शन आयोजित है। इसके लिए एक पोस्टर तैयार करें।

सरकारी हाई स्कूल, कोल्लम
चार्ली चैप्लिन फ़िल्म प्रदर्शिनी

6 जनवरी 2021
 सबरे 10 बजे से
 स्कूल हॉल में

उद्घाटक
 श्री. अडूर गोपालकृष्णन
 (फिल्म निदेशक)

दि किड

मॉडर्न टाइम्स

दि सरकस

प्रवेश निःशुल्क

सबका स्वागत

हिंदी क्लब, सरकारी हाई स्कूल, कोल्लम

ചുവടെ തന്നിട്ടുള്ള വിലയിരുത്തൽ സൂചകങ്ങൾ വച്ച് വിലയിരുത്തി നോക്കൂ .

मूल्यांकन बिंदु

- आकर्षक
- विषयानुकूल
- संक्षिप्त
- संदेशात्मक

ഇനി ഒരു പോസ്റ്റർ നിങ്ങൾ നിർമ്മിച്ചു നോക്കൂ.

प्रश्न- 1

आपके स्कूल के दसवीं कक्षा के छात्र बीरबहूटी कहानी का मंचीकरण कर रहे हैं। इसके लिए एक पोस्टर तैयार करें।

മേൽ പരിചയപ്പെട്ട പോസ്റ്റർ കാര്യപരിപാടികളുമായി ബന്ധപ്പെട്ടവയല്ലേ. എങ്കിൽ നമുക്ക് ഇനി സന്ദേശങ്ങൾ ഉൾക്കൊള്ളുന്ന പോസ്റ്റർ പരിചയപ്പെടാം. ഇത്തരം പോസ്റ്റർ തയ്യാറാക്കുമ്പോൾ എന്തെല്ലാം ശ്രദ്ധിക്കണം?

1. आकर्षक
2. विषयानुकूल
3. संक्षिप्त
4. संदेशात्मक

പ്രश्न- 2

'नेत्रदान महादान' का संदेश देते हुए एक पोस्टर तैयार करें।

जीवन का अमूल्य वरदान – नेत्रहीन को नेत्रदान

'नेत्रदान करें दुनिया फिर से देखें'
"नेत्रदान महादान"

എങ്കിൽ ഇനി ഒരു പോസ്റ്റർ സ്വയം തയ്യാറാക്കി നോക്കിയാലോ?

प्रश्न- 3

'जल जीवन का आधार है'—जल संरक्षण के महत्व का संदेश देते हुए, मार्च 22, जलदिवस पर एक पोस्टर तैयार करें।

പോസ്റ്ററിന് സഹായകമായ കുറച്ച് സന്ദേശങ്ങൾ ചുവടെ നോക്കൂ...

जल नहीं तो हम नहीं।

जल संरक्षण करो—प्रकृति की रक्षा करो।

जल के बिना जीवन संभव नहीं।

भाषाप्रयोग

प्रसंग- 1

'बीरबहूटी' पाठ का यह अंश पढ़ें।

मूँगफलियों के हरे खेतों में पीले फूल अभी भी गीले थे।

ഇനി നമുക്ക് ഈ പാഠഭാഗത്ത് നിന്നുള്ള ഒരു ചോദ്യം ശ്രദ്ധിക്കാം.

'हरे खेत'—इसमें विशेषण शब्द कौन-सा है?

എങ്ങനെയുള്ള പാടങ്ങളാണ് ?

- **हरे खेत**

പാടത്തെ ഏതു പദം കൊണ്ടാണ് വിശേഷിപ്പിക്കുന്നത് ?

- **हरे**

മുകളിലത്തെ വാക്യത്തിൽ വിശേഷണ പദം ഏതാണ് ?

हरे

അതുപോലെ

'पीले फूल'—इसमें विशेषण शब्द कौन-सा है?

നിങ്ങൾക്ക് പറയാമോ?

पीले

മറ്റ് ഉദാഹരണങ്ങൾ നോക്കൂ.

- ◆ टूटा पहिया - टूटा
- ◆ अपरिचित व्यक्ति - अपरिचित
- ◆ सुदूर देहात - सुदूर

പാഠഭാഗം വായിച്ച് ഇതുപോലുള്ള വിശേഷണ പദങ്ങൾ നോട്ട്ബുക്കിൽ എഴുതണം .

പ്രസംഗ- 1

'सबसे बड़ा शो' मैंन पाठ भाग का यह अंश पढ़ें।

दुनिया के सबसे बड़ा शो मैंन का यह पहला शो था। उसने जन्म ले लिया था।

ഇതെല്ലാവരും വായിച്ചല്ലോ?
ഇവിടെ ഇങ്ങനെ ഒരു ചോദ്യം നോക്കൂ.

'उसने' - इसमें निहित सर्वनाम कौन-सा है?

उसने = वह + ने

ഇവിടെ സർവ്വനാമം ഏതാണ്?

वह

മറ്റൊരു ഉദാഹരണം നോക്കൂ.

तुम्हारा = तुम + का

ഇവിടെ സർവ്വനാമം ഏതാണ് ?

तुम

ഇവ എഴുതി പരിശീലിക്കുക.

- इसको =
- मेरी =
- उनसे =
- हममें =

नमूने के अनुसार वाक्य की पूर्ति करें।

चार्ली गीत गाता है।	चार्ली गीत गाने लगा।
माँ गीत गाती है।	.....

साहिल बीरबहूटियाँ खोजता है।	साहिल बीरबहूटियाँ खोजने लगा।
बेला बीरबहूटियाँ खोजती है।	.....

ഇവിടെ നമ്മൾ 'लग' -ന്റെ പ്രയോഗമാണല്ലോ കണ്ടത്. ഇനി ക്രിയയുടെ കാലഭേദം നോക്കാം...

मिहिर छाछ पीता है।	मिहिर छाछ पिण्णा।
मोरपाल राजमा-चावल खाता है।	.....

इकाई 1

पाठ 1

बीरबहूटी - कहानी - प्रभात

पाठभाग की मुख्य घटनाओं से गुजरें...

- खेत में बेला और साहिल का बीरबहूटियाँ खोजना।
- पैन में स्याही भरने दोनों का दुकान जाना।
- गणित की कक्षा में बेला को माटसाब का सज़ा देने पकड़ना।
- छुट्टी के बाद बेला का सफेद पट्टी बाँधकर आना।
- गाँधी चौक में दोनों का लंगडी टाँग खेलना।
- अस्पताल में दोनों की मुलाकात।
- पाँचवीं कक्षा का रिज़ल्ट आना।
- रिपोर्ट कार्ड देखना।
- छठी कक्षा में बेला और साहिल का अलग होना।

इकाई 1

पाठ 2

हताशा से एक व्यक्ति बैठ गया था
(विनोदकुमार शुक्ल की कविता पर नरेश सक्सेना की टिप्पणी)

पाठभाग की मुख्य घटनाओं से गुजरें...

- कवि एवं कविता की विशेषताओं का उल्लेख।
- 'जानना' शब्द की व्याख्या—रूढ़िग्रस्त और कविता में वर्णित।
- कविता में 'जानना' का मतलब व्यक्ति की हताशा या निराशा को जानना।
- मनुष्य को मनुष्य की तरह जानने की याद दिलाना।
- जानना शब्द का दोहराना।
- जीवन में मानवीय मूल्यों के महत्व का संदेश।

इकाई 1

पाठ 3

टूटा पहिया – कविता – धर्मवीर भारती

पाठभाग की मुख्य घटनाओं से गुजरें...

- आत्मकथात्मक शैली की कविता।
- टूटा पहिया उपेक्षित मानव (लघु मानव) का प्रतीक।
- महाभारत के एक प्रसंग पर आधारित।
- कुरुक्षेत्रयुद्ध के अवसर पर अभिमन्यु टूटे पहिए का सहारा लेता है।
- लघु या तुच्छ समझकर किसी की उपेक्षा न करें।
- संसार रूपी दुरुह चक्रव्यूह में लघु मानव ही सत्य के पक्ष में साथ देता है।

इकाई 2

पाठ 4

आई एम कलाम के बहाने – फ़िल्मी लेख – मिहिर

पाठभाग की मुख्य घटनाओं से गुज़रें...

- लेखक द्वारा बचपन के साथी मोरपाल को याद करना।
- खेल घंटी में खाने की अदला-बदली का सौदा करना।
- मोरपाल की छाछ लेखक की कमज़ोरी थी तो लेखक का राजमा-चावल मोरपाल की।
- मोरपाल को छुट्टी का दिन बुरा लगना।
- शादी में भी मोरपाल का यूनीफ़ॉर्म पहनना।
- फ़िल्म के नायकों (छोटू, रणविजय) में भी अदला-बदली होना।
- कलाम पर चोरी का आरोप लगाना।
- अंत में कलाम को अपनी मंज़िल मिलना।

इकाई 2

पाठ 5

सबसे बड़ा शो मैन – जीवनी – गीत चतुर्वेदी

पाठभाग की मुख्य घटनाओं से गुज़रें...

- शो के बीच माँ की आवाज़ का खराब होना।
- लोगों के चिल्लाने से माँ का स्टेज से हटना।
- माँ और मैनेजर के बीच बहस होना।
- पाँच साल के चार्ली को स्टेज पर भेजना।
- स्टेज पर मशहूर गीत जैक जोन्स गाना।
- गाना सुनकर पैसों की बौछार शुरू होना।
- पैसा लेने चार्ली का मैनेजर के पीछे जाना।
- दर्शकों का तालियाँ बजाना और तारीफ़ करना।
- दुनिया के सबसे बड़े शो मैन के पहले शो की शुरुआत।

